

Bin Yılın İmparatoru Cengiz Han

1100'lü yıllarda Orta Asya steplerinden büyük bir güç yükseldi. Bütün Asya'yı egemenliği altına alacak ve büyük bir kültür göçüne neden olacak bu gücün mimarı da 800 yıl sonra Washington Post gazetesinin düzenlediği ankette "1000 yılın adamı" seçilecek ve ünlü National Geographic dergisine kapak olacak biri, her işine "müنگke tengri-yin küçü-dür" (mengü tanrının gücü ile) diyerek başlayan 1000 yılın imparatoru Cengiz Han'dı.

IKINCI BIN YILIN hemen başlarında, Asya bozkırlarında yaşayan küçük göçer grupların kısa ömürlü ancak tarihteki en güçlü ve büyük imparatorluklardan biri haline gelişini ve bu imparatorluğun kurucusu Cengiz Han'ın öyküsünü anlatan birçok yazılı kaynak günümüze ulaşmıştır. Bu yazılı kaynaklar arasında Moğol diliyle yazılmış olan "Moğollar'ın Gizli Tarihi" adlı yapıt hem birinci elden yazılmış tek eser olması hem de kendinden sonra yazılmış olan birçok esere kaynak oluşturması açısından elimizde bulunan en önemli kaynaktır.

"Moğolların Gizli Tarihi"nin kim tarafından kaleme alındığı bilinmese de kitabın sonundaki nottan ne zaman ve nerede yazılıp tamamlandığı anlaşılabilir. Moğolların hangi soydan geldikleriyle ilgili mitsel bir anlatımla

başlayan ve Çince yazılmış iki elçi raporunu da kapsayan eserin Moğollar'ın kullandığı takvime göre, sıçan yılının yedinci ayında Büyük Kurultay toplandığı zaman, Keluren Nehri'ndeki Kode Adası'nda saray kurulduğu sırada yazılıp tamamlandığı belirtiliyor. Verilen tanım 1240 yılına karşılık gelmektedir. "Moğollar'ın Gizli Tarihi"nin Uygurca harflerle yazıldığı düşünülen aslı tam metin olarak ele geçirilememiştir. Araştırmalara kaynaklık yapan kopyalar Çince'ye çevrilmiş olanlardır. Başlıktaki "gizli" sözcüğünün anlamı Prof. Haenisch'e göre, iktidarı elinde bulunduran aileye ait, başkaları tarafından okunmasına izin verilmeyendir. "Moğollar'ın Gizli Tarihi" ilk bölümünde Moğollar'ın türeyişini mitsel bir anlatımla yanıstırken öte yandan da ikinci bin yılın başlarında Asya bozkırlarında nasıl bir yaşam tarzının hü-

küm sürdüğü ve geleceğin imparatoru (Cengiz Han ünvanlı) Temuçin'in nasıl bir ortam içine doğduğu konusunda bilgi verir.

Eserdeki anlatımdan birinci bin yılın sonu ve ikinci bin yılın başlarında Moğollar'ın kabile düzeyinde bile bir örgütleri olmadığı ortaya çıkıyor. Tek tek aileler ya da bir kaç aileden oluşan küçük birlikler halinde uçsuz bucaksız steplerde yaşayan Moğollar, henüz yerleşik hayata geçmemişlerdi. Sürekli yer değiştiren gruplar arasında daha çok avcılığa dayalı ilkel bir ekonomi söz konusuydu. Düzenli bir şekilde tarım yapılmadığından yerleşik hayata geçiş ve kent merkezlerinin oluşumu olanaksız hale geliyordu. Dağınık bir yaşam sürdüren göçebe Moğollar'ın kapsamlı bir devlet organizasyonu kurup işletmeleri de olanaksızdı. İşte böyle bir ortamda 1100'lü yılların orta-

Büyük Han Savaş Yolunda
Tayınabilir bir saray olan Han'ın otlağı, stepelerde ilerleyerek geçiren bir günün sonunda kurduğunda tam anlamıyla bir denetim ve yönetim merkezi olarak iş görüyordu. Otağı, her zaman kapalı güneşe bakacak şekilde kurtur, ziyaretçiler de otlağı güneşe bakan kısmında beklerlerdi. Han'ın konvoyu yola düzülüşü koca bir şehri andırırdı. 10000 kişilik bir Moğol kütümesi, atları ve sayıları 40000'i bulan yedek atları da hesaba katıldığında, 80 kilometrelik bir alana yayılırdı. Atlar, hayvanları, kendilerine gerekli malzemeleri taşıyan, çobanlar da koyunları ve keçileri güdülerdi. Konvoy, hayvanların süteninin sağılması için günde dört kez durarlardı. Bu muazzam konvoy günde ancak 8 km yol alabiliyordu. Savaş sırasında orduyu oluşturan kütümele, değişik yönlere geliyor ve asker sayısı 100000'den fazla bir gücü oluştunuyordu.

larında, Moğollar arasında önde gelen kişiliklerden biri olan Yesugai'nin kızı Hoelun bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Onan Nehri yakınlarında doğan bu çocuğa, babasının Tatarlardan esir aldığı birinin adı olan ve "çelik" anlamına gelen "Temuçin" verildi. Hiç kimse bilmeseydi de elinde kan pıhtısıyla doğan bu çocuk 1196 yılında Cengiz Han adını alacak ve tarihteki en büyük imparatorluklardan birinin kurucusu olacaktı.

Temuçin henüz dokuz yaşındayken babasının akrabalarından birinin on yaşındaki kızı Borte'yle nişanlandı. Bu nişanlanmanın gereği olarak Borte'nin yanında kalan Temuçin'in babası geri dönüş yolunda konakladığı bir Tatar grubunca zehirlenerek öldürülünce, Temuçin annesi ve kardeşlerinin yanına döndü. Babasının lideri olduğu grup ölüm haberini alınca, Te-

muçini, kardeşlerini ve annesini gruptan dışlayarak yalnızlığa mahkûm ettiler. Böylece geleceğin hükümdarı sağlıklı ve güvensiz bir yaşam sürmeye başladı. Akrabaları tarafından kaçırılıp öldürülmek istenen Temuçin kaçıp tutsaklıktan kurtulmayı da başardı.

Temuçin babasını kaybettikten sonra sefil bir hayat sürdürmüş olsa da, han soyundan geldiği için bazı haklarını koruyabildi. Daha önce bir kez görüp ayrıldığı Borte'yle evlenmesine izin verildi. Bu arada, atlarını çalan bir klandan onları geri almış ve hayatı boyunca en iyi iki dostu olacak insanlardan biriyle, Boorçu'yla tanışmıştı.

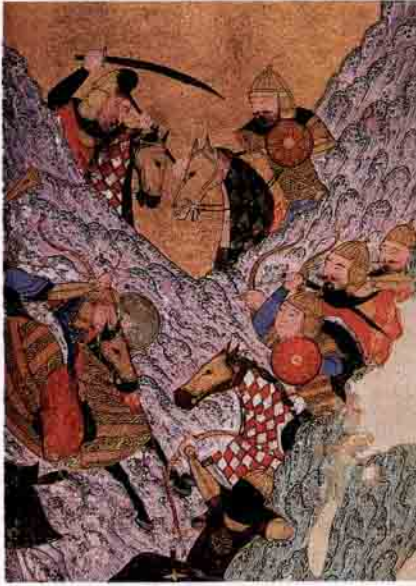
Güç toplama ve klanını yeniden bir araya getirme düşüncesinde olan Temuçin, Boorçu'yla birlikte babasının dostluk kurduğu Kereitlerin reisi Onghan'ı ziyarete gider. Onghan'a "Eskiden babamla dostluk kurmuştun. Şim-

di sen benim babam gibisin. Düğün hediyem olan şu hediyeyi sana getirdim" diyerek, düğününde hediyeye getirilen kara samur kürkü verir ve Onghan'dan yardım ister.

Onghan Temuçin'e:
"Kara samur kürküne karşılık olarak,
Senin dağılmış olan ulusunu
Tekrar birleştireyim!
Samur kürküne karşılık olarak,
Senin parçalanmış olan ulusunu
Tekrar düzene sokayım!
Böğür karına,
Boyun göğüse (nasıl bağlı ise)
(Bu iş de) öyle olsun!"

diyerek karşılık verir. Temuçin Asya bozkırında güçlenme yolunda ilk adımlarını atmış olsa da henüz tanınan ve kabullenilen bir güç olamamıştı. Babasının, annesini ellerinden kaçırdığı Merkitler, Temuçin'in evini basıp karısı Borte'yi kaçırdılar.

Londra'daki Britanya kütüphanesinden Cengiz Han'ın savaşlarını ve cenaze törenine katılanların kılıçtan geçirilişini gösteren iki minyatür.

Bütün Asya'ya hükmedecek olan Temuçin bu olay sırasında zayıflıklarından birini gösterir ve canını kurtarmak için karısını bırakıp Burhan-Haldun Dağı'na kaçar.

Merkit tehlikesi geçtiğinde de dağdan iner ve her sabah Burhan-Haldun Dağı'na tapınmaya karar verir. Temuçin bu kararını şu sözlerle dile getiriyor:

*Burhan Tepesine çıktım
Burhan-Haldun'un yardımıyla
Bir bitin hayatı gibi
Hayatım kurtuldu
(Bu esnada)
büyük korku da geçirdim.
(Bundan sonra)
Burhan-Haldun için
Her sabah tapınmalıyım,
Bunu neslim ve
Neslimin nesli böyle bilsin.*

Temuçin'in bu sözleri kitaptaki mitsel anlatım ve kurban töreni betimlemeleriyle birleştirilince, Asya bozkırlarında yaşayan insanların o günkü dinsel inanışları ve doğa üstü evren ya da öte dünya tasarımlarıyla ilgili bilgiler tamamlanabiliyor. Soyun türeyişini açıklayan mitsel anlatım Temuçin'in soyunu Orta Asya Türk destanlarında da sıkça rastlanan bozkurt motifine da-

1206 Timuçin Büyük Kağan Seçildi

Kurultayda ya da büyük toplantıda, 1206'da Timuçin (Cengiz Han), Alaska genişliğinde çöl ve steplerdeki bütün Türk-Moğol insanların üzerinde güçlü hükümdar, ya da "Okyanus Hükümdar" ilan edildi. Cengiz göçebe gruplardan yavaş yavaş güçlü bir ordu kurdu. Etrafındaki en sadık destekleyicilerle, ki bunlar onun en güçlü generalleri olacaklardı, Cengiz güçlerini sadakat yemini etmiş kabile reisleri kumandası altında birimlere ayırdı. Karizmatik yeni liderin seferber etmesiyle ordusu, çevresindeki dünyayı istila edebilecek kapasitedeki bir savaş makinası gibi ağır ağır ilerletildi.

1209-1218 Öncü Zaferler

1209'da Cengiz Çin'in kuzeybatı sınırındaki Xi Xia'nın Tangut Krallığı'nı kolayca yenilgiye uğratarak köle yaptı. 1211'de Kuzey Çin'in Çin Hükümeti'ni yok etmek için bir sefere başladı. 1215'te başşehri Zhongdu'yu aldı. 1218'de Kara Kitay İmparatorluğu batıda Moğol yönetimine teslim oldu.

1226 Tangut Şehri Baskını.

Tüm Batı Türkistan onun parmağı altındayken Cengiz, batıdaki Moğol yürüyüşü için asker vermeyi reddeden Xi Xia krallığına gazabını yineledi. Vahşice savaşta Tangut yöneticileri ve entellektüellerinin yanı sıra tüm vatandaşları kılıçtan geçirildi. Kurucuları Tibet ırkından olan Xi Xia Eyaletinin bozgunu sonunda, eyalet hemen hemen ortadan kalktı. Saldırının sonuna yakın başşehir Ningxia'da, hasta olan Cengiz, 1227'nin 18 Ağustos'unda öldü.

1200 Gelecekte Moğollara Han Olacak İlk Kişi

Moğolistan'ın 1160'larda doğan Temuçin adlı büyük savaşçı kralı, kabile reisi babasının ölümüyle henüz dokuz yaşındayken yetişkinliğe adım attı. Henüz ergenlik çağındayken dağınık Moğol savaşçıların bağıllığını kazanmaya başladı ve komşu göçebe kabilelere karşı yaptığı cesur akınlarla ünlendi. Böylece kendisine "Han" denmesi için gerekli olan desteği Moğollar arasından kazandı. 1200'de rakip kabileler bölgesinde kendi yönetimini oldukça sağlamlaştırdı. Bu süreçte, Tatarlar diye bilinen güçlü Türk kabilesini hemen hemen yok etti.

1221 Moğollara Karşı Müslüman Direnişi

1218'de Cengiz tarafından yollanan tacir kervani, Harzem sınırında kılıçtan geçirildi. Müslüman şahı, Moğolların baş elçisini öldürünce kendini, insanları, ve ülkesini tarihin en kanlı soykırımlarına mahkûm etti. Moğol ordusunun Semerkant, Merat ve Merv şehirlerini kapsayan yok etme girişimi 1219'da Ulrar ve Buhara'da başladı. Şehir halkının direnmesi sonucunda geniş kitleler kılıçtan geçirildi. Buna karşın, önemli yetenekleri olan sanatkarlar, Moğol topraklarına Cengiz'e Moğol uygarlığını kurmakta yardım için götürülürler. Devrik şahın oğlu Celalettin tarafından Harzem 1223'ten sonra geri alınmak istendi.

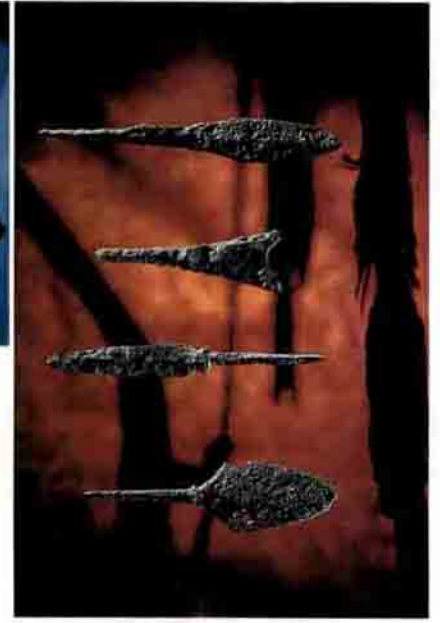

1227 Cengiz Han'ın Cenaze Töreni

Cengiz'in askerleri liderlerinin ölüsünü Moğolistan'a geri götürürken yollarına çıkan herkesi öldürdüler. Onan Nehri yanındaki bir dağın yanına gömüldüğüne inanılıyor. Mezarı bugüne dek bulunamadı. Bundan sonra 2 yıl boyunca Moğollar hansız yaşadı.

Cengiz Han ölümünden yaklaşık 800 yıl sonra "1000 yılın adamı" seçildi ve ünlü National Geographic dergisine kapak oldu.

Moğollar hernekadar yerleşik hayata geçememiş ve göçebe yaşayan bir toplum olsa da düzenli tarımın yapıp yiyecek üretiminin gerçekleştirilemediği Asya steplerinde hayatta kalabilmek için gerekli olan tüm araçları üretmeyi başarmışlardı. Yukarıda içi metal plakalarla korunmuş bir Moğol savaşçı çizmesi ve yanda avda ya da savaşta kullanılan metal ok uçları.

yandırıyor. Bozkurt'un soyun türeyişini sağlayan atasal form olarak belirginleştirildiği, bunun yanı sıra doğa üstü bir güce tapınım amacıyla düzenlenen kurban törenlerinin yapıldığı gözönünde tutulursa, bozkır toplumunun tipik totemizm özellikleri gösteren bir dini benimsedikleri anlaşılıyor. Ancak, kaynakta klanın atasal formu olarak kabul edilen ve türeyişin kaynağı olduğu dü-

şünülen Bozkurt'a kesin bir tapınım-dan söz edilmiyor.

Temuçin, kurtuluşuna yardım ettiği düşüncesiyle Burhan-Haldun Dağına tapınmaya karar verebiliyor. O dönem Asya bozkırındaki sosyal örgütlenme ve din anlayışındaki ilkelik göz önünde tutulursa Cengiz Han'ın imparatorluğunu kurma konusundaki ustalığı ve başarısı daha iyi değerlendirilebilir.

Temuçin kaçırılan karısı Merkitlerin elinden kurtarmak için Tooril-Onghan ve Camuha'nın verdiği destekle harekete geçtiğinde ilk askeri başarısını da kazanmış oldu. Merkitlerle yapılan savaşın kazanılması sonucu Temuçin'in klanına dışarıdan birçok grup katıldı. Katılan grupların reisleri biraraya gelip Temuçin'i "yenilmez savaşçı" anlamına gelen *Cinggis Hahan* (Cen-

1229 Ogeday Büyük Han Seçilir

Moğollar Cengiz'in varisi olarak ilk karısından olan dört çocuğun en iyi huylusu Ogeday'ı kabul ettiler. Yöneticiliğinin ilk yıllarında Ogeday Jin'in istilasını tamamladı. Güney Song Hükümdarlığı'na savaş ilan etti ve Batı Asya boyunca yeni bir terör kampanyasına girişti.

1241 Avrupa'nın İstilası

1238'de Rusya'yı yendikten sonra Moğol ordusu 1241 Nisan'ında Polonya'ya ve Macaristan'a yaptığı iki kollu saldırıyla Avrupa'yı sarstı. Töton şövalyeleri bile Moğol atlıları için denk güce değillerdi. Aralıkta Ogeday'ın ölüm haberinin gelmesiyle istilacılar steplere çekildi ve Avusturya kurtuldu.

1245 Avrupalılar Hanları Ziyaret Eder

Moğolların Avrupa'daki saldırılarına karşılık olarak Papa IV. Innocent, Giovanni da Pian del Carpine'yi büyük Hanla diplomatik bağlantılar kurması için gönderdi. Carpine Guyuk'un tahta çıkma törenine katıldı. Guyuk, Fransız misyonerini bir istek ile geri yolladı: "Gel, Yüce Papa ve bize hürmetini göster", Möngke'nin tahta çıkmasından hemen sonra 1253'de Fransız Kralı tarafından gönderilen William Von Ruysbroeck saraydaki hayatı kaleme aldı.

1235 Moğolistan'ın Başşehri Karakorum

1234'teki Jin yenilgisinden sonraki yıllarda Ogeday babasının gösterişsiz yönetim merkezini, muhteşem yapıları ve hükümet sarayı duvarla çevrilmiş bir şehre dönüştürdü. Bu şehir yağma, haraç ve yağma sonucu eyaletlerden esir edilen zanaatkarla yapıldı. Muhteşem salonları dünyanın her yerinden elçileri ve tacırları oraya çekti.

1241-1246 İlk Kadın Saltanat Vekili

Oğlu Guyuk ve onun kuzeni, Cengiz'in büyük oğlunun oğlu Batu arasındaki dönemde tahta, Ogeday'ın dul eşi Töregene hakim oldu. Onun merhametsiz entrikaları sonucunda Batu'nun katılmadığı 1246 kurultayında Guyuk han seçildi. Guyuk'un 1248'deki ölümü büyük olasılıkla aile arasındaki savaşı önledi.

1251 Tolui Ailesinin Tahta El Koyması

1248'de kocasının ölümünden sonra, Guyuk'un dul eşi Oğul Gaimiş, Ogeday'ın oğulları ve kardeşi Çağatay için gücü elinde tutmayı denedi. Ama Cengiz'in küçük oğlu Tolui'nin oğlu Möngke 1251'deki seçimi kazandı. Ogeday'ın Prensi ona karşı suikast yaptırdı, Möngke onların birçoğunu idam ettirdi. Oğul-Gaimiş bir halya sarılarak, boğulması için nehre atıldı.

1259 Song Kalesine Saldırı

Hezhou'nun Song şehrine saldırıya geçmek üzere Moğol ordusu, Yangtze Nehri'ni teknelerden yapılmış köprüden geçmeye kalkışınca yüzlerce asker azgın sularla öldü. Sefer boyunca Möngke'nin ölümü başka bir ardıllık krizine neden oldu. Kublay da kardeşi Ank Böke de tahta hak iddia ettiler. Kublay 1260'da zaferi kazandı.

giz Han) adıyla hükümdar seçtiler (1196). Cengiz Han kendine bağlı olanlar tarafından han seçilmişti ama hanlığının büyük kurultayda onaylanıp herkes tarafından kabul edilmesine kadar oldukça uzun bir süre geçecekti.

Bu aşamadan sonra Cengiz Han peşpeşe zaferler kazandı. Bütün rakiplerini birer birer yendi. Kendisine itaat edenleri bağışladı, karşı gelenleri acımasızca cezalandırdı. En büyük mücadelesini Tatarlar'la yaptı. Tatarlar konusunda o kadar hassastı ki, Tatar halkını esir ettiğinde, boyları arabaların dingilbaş seviyesinden yüksek olan tüm Tatarları kılıçtan geçirtti. Geri kalan küçük çocukları da ülkenin dörtbir yanına dağıtarak erimelerini sağladı.

Bozkırdaki gücünü iyice pekiştiren Cengiz Han için 1206 yılı geçirdiği en parlak yıl oldu. Eski arkadaşı Camuha'yı ihanetinden dolayı öldürttü. Aynı yıl Onan Nehri'nin çıktığı noktada yapılan Büyük Kurultay'da bütün bozkır kabilelerinin ortak kararıyla Büyük Han ilan edildi.

Cengiz Han asıl başarısını bu tarihten sonra elde etti. Doğuda ve batıda ardı ardına savaşların kazanılıp sınırların genişlemesi başlı başına bir başarı

Bugünün Moğolistan'ında halk Cengiz Hanı hâlâ saygıyla anıyor. Ülkenin hemen her yerinde Cengiz Han anısına dikilmiş anıtlar önünde ona saygısını sunan insanlara rastlanıyor. Birçok Moğol elinde Kan pıhtısıyla doğacak yeni hanı bekliyor.

sayılabilirdi. Ancak, Moğolların bu kadar büyük bir güç haline dönüşmelerini sağlayan asıl neden siyasal ve sosyal alanda yapılan reformlar oldu. Cengiz Han altıncı kardeşine iki farklı görevle sorumluluk verdi. Bunlardan birincisini "Bütün halkı kendi adlarına göre ayırarak, analarımıza, bize, kardeş ve

oğullarımıza taksim et, öyle ki, keçe çadırda oturanlarla tahta kapılı evde oturanlar ayırt edilsin." sözüyle dile getirmiştir. Bu ifade, halkın hükümdarlık hakkını elinde bulunduranlar arasında paylaşılmasının yanı sıra, yönetsel açıdan da çok önemli bir noktayı vurgulamaktadır.

Halkın kendi adlarına göre ayrılması ve keçe çadırlarda oturanlarla tahta kapılı evde oturanların belli olması, imparatorluk sınırları içindeki etnik oluşumun tablosunu ortaya koyacak, böylece ülkeyi yönetmek daha kolay hale gelecekti. İkinci görev olarak, bir cezalandırma ve ödüllendirme sistemi getirilmesi ve alınan kararların mavi kaplı bir deftere yazılması istenmiştir. Bunun anlamı, Moğol ülkesinde artık kaydı tutulan formal bir hukuk sisteminin yerleştiğiydi.

Cengiz Han, bir göçebenin oğlu olarak doğduğu ve sefil bir hayat sürdüğü bozkırlardan inanılmaz bir güç olarak yükseldi. Hiç bir üst düzey sosyal organizasyonu gerçekleştirememiş olan bozkır toplumunda ana dili Moğolca'yı yazıya geçirmek için gerekli olan alfabeği Uygurlar'dan alsa da, yerleşik hayata geçmenin erdemlerini batıya ve Çin'e yaptığı seferlerde yakıp yıktığı, yağmaladığı şehirlerde öğrense de, ele geçirdiği şehirlerde el işçiliğiyle uğraşan nitelikli insanların binlercesini ülkesinin çeşitli yerlerine dağıtma, hiç olmayan sosyal organizasyonları sıfırdan başlayarak kurma ileri görüşlülüğünü gösterdi. Elinde olmayan bir malzemeden yeni bir kültür yaratmayı dendi. Bunu da büyük ölçüde başardı.

1227 yılında öldüğünde ardıllarına neredeyse bütün Asya'yı miras bıraktı. Ordularının önünden kaçan halklar kültürlerini batıya taşıyıp yeni sentezlerin oluşmasına neden olurken, 800 yıl sonra Washington Post gazetesinin düzenlediği bir ankette, içinde yaşadığımız "Bin Yılın Adamı" seçileceğini ve ünlü National Geographic dergisine kapak olacağını asla bilemezdi. Bu gün Moğolların bir çoğu sıkışıp kaldıkları dünyaya kapalı ülkelerinde hâlâ elinde kan pıhtısıyla doğacak bir kurtarıcının hayaliyle yaşıyorlar.

Urungü Akgül

Kaynaklar:
Anonim, *Moğolların Gizli Tarihi*, 1240
Edward M., *Genghis Khan, National Geographic*, Aralık 1996
Inan A., *Moğolların İçtimal Teşkilâtı*, Ankara 1944

1258 Bağdat Kuşatması

Möngke, Müslüman dünyasını kontrol altına almak için kardeşi Hülagü'yü Bağdat'a gönderdi. Şehri kuşattı, duvarları yıktı, halifeyi öldürdü ve böylece 500 yıllık Abbasi Halifeliği'ni sona erdirdi. Şehrin, Hristiyanlar hariç bütün nüfusunu kılıçtan geçirtti.

1260 Memlük Bozgunu

Moğollar, Memlükler karşısında Ayn Jalut yakınında ilk büyük yenilgilerini alırlar. Memlükler, Batu'nun küçük kardeşi, İslamiyeti yeni kabul etmiş Golden Horde'un hanı olan Berke tarafından desteklendiler. Moğollar topraklarının çoğunu ellerinde tuttular, fakat Orta Doğu'daki yayılmaları durdu.

1274 -1281 Japonya Seferi

Kubilay Japonya'nın bağıllığını istedi, fakat kibirli bir sessizlikle karşılaştı. 1274'deki başarısız deniz saldırısından sonra, Kubilay daha çok gemi yaptırdı. 1281'de iki Moğol filosu Kyushu'ya saldırdı, ve Japonlar tarafından Kamikaze (bölücü rüzgar) denilen tayfuna yakalandı. Han'ın 150.000 kişilik ordusunun çoğu savaşta öldürüldü ya da boğuldu.

1267 Kubilay'ın İmparatorluk Başşehri Daidu

1267'de Kubilay, eski Jin başkenti Zhongdun'un yanına Çin'in yeni başkenti Daidu şehri kurmaya başladı. Bugün iki şehir de Pekin yakınlarındadır.

1269 Kubilay'ın Yeni Yazısı

Moğolların kendilerine ait yazılı dilleri yoktur ve yazıyı Uygur gibi diğer kültürlerden almışlardır. Bu yazının Çince seslerdeki yetersizliğini gören Kubilay, 1269'da Tibetçe'ye dayanan yeni bir yazı ortaya çıkardı. Pagspa denen yazı Uygurca'nın yerine geçmediyse de Kubilay'ın hükümdarlığı boyunca diplomatların ve ziyaretçilerin Moğol topraklarından engellenmeden geçebilmelerini garanti eden bronz pasaportları üzerinde kullanıldı.

1294 Kubilay Han'ın Ölümü

Kubilay Han, en sevdiği kansinin ve ardılı olarak seçtiği oğlunun ölümünden sonra dünyadan elini eteğini çekti. 1294 yılında öldüğünde diğer hanlıklar üzerinde hâlâ gücü vardı fakat, bu güç zayıflamıştı. Moğolların son Büyük Han'ı da Moğolistan'a gömüldü. Büyükbabasının ki gibi onun mezarının yeri de bir sır olarak kaldı.